

ENGELLİ -AİLELER VE RUHSAL ETKİLER

Prof. Dr. Mehmet AK

Meram Tıp Fakültesi Psikiyatri AD.

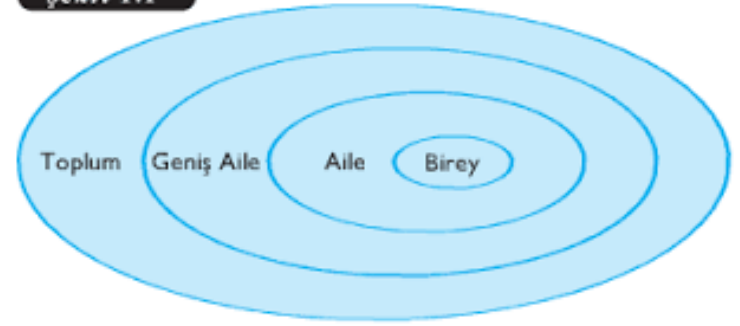
Necmettin Erbakan Üniversitesi Konya

AİLE

- Aile, sevgi, ait olma, güvenlik içinde olma, saygı görme, değer verilme gibi psikososyal ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan koruyucu, destekleyici, eğitici ve öğretici fonksiyonu olan bir yapıdır.
- Ailenin üreme fonksiyonun yanı sıra; ekonomik, duygusal, koruma, toplumsallaşma ve eğitim gibi fonksiyonları mevcuttur.

AİLE

Şekil 1.1

- Aile sistemler teorisinde en küçük gruptur.
- Sistem içerisinde her birey, diğer üyeleri etkiler ve onlardan etkilenir.
- Sistem olarak aileyi anlayabilmek için üyeleri tek tek ele almak yerine, üyeler arasındaki etkileşime ve diğer sistemlerle kurulan ilişkiler üzerinde odaklanmak gerekir.
- Aile üyelerinden birinde meydana gelen değişim diğer üyelere ve aile sisteminin bütününe yansır.

Aile ve Çocuk

- Bebeğin doğumu, ailede rollerin yeniden düzenlenmesini ve yeni rutinlerin oluşturulmasını gerektirir.
- Ailede beklenen sağlıklı çocuktur.
- Ancak çocuk engelli ise beklentiler değişir.
- Normal özelliklere sahip bir çocuk beklerken, gelecekle ilgili bütün umut, beklenti ve planları bunun üzerine kurarken farklı özelliklere sahip bir çocuğun doğması, ailenin beklentilerinde, planlarında ve mali konularda büyük değişiklikler oluşturur.

Aile ve Çocuk

- Engellilik zihinsel ise; aile yaşamında değişiklik daha fazla olabilmektedir.
- Ailede zihinsel engelli bir çocuk olması tüm aile bireyleri için duygusal bir yük, stres verici bir yaşam deneyimi ve sürekli başa çıkma tepkileri gerektiren bir stresör.
- Zihinsel engelli çocuğa sahip olmak mevcut baş etme becerilerinin yetersiz kaldığı, alternatif problem çözme yöntemlerinin geliştirilmesi gereken, sosyal destek gereksiniminin arttığı zorlu bir yaşam olayı.

Engelli Oranları

- Uluslararası istatistikler her **on çocuktan** birinin bir engelle dünyaya geldiğini göstermektedir.
- Dünyada gelişmiş ülkelerde nüfusun % 10'unun, gelişmekte olan ülkelerde ise % 13'ünün engelli olduğu tahmin edilmektedir.
- Türkiye Özürülüler Araştırması (2002) raporu:
 - engellilik sıklığı % 12.29,
 - erkeklerde % 11.1 ve kadınlarda %13.45 olup,
 - toplam engelli nüfusun % 10.3'ünü 0-19 yaş grubu
- Ülkemizde de yaklaşık 3.5 milyon özel eğitime gereksinme duyan çocuk vardır ve her 7-8 aileden birinde yaşayan çocuk ya da yetişkin özürlü birey bulunmaktadır

(Ocakçı 2004, Özgür 2004, Sandalcı 2002).

Engelli çocuk sahip olma

- Aileye engelli bir bireyin katılması ile başlayan süreç, ciddi psiko-sosyal ve ekonomik sorunları da beraberinde getirebilmektedir.

Bu süreçte;

- anne babaların birbirlerini suçlamaları,
- ne yapacaklarını bilememeleri,
- yeni duruma uyumda güçlüklerle karşılaşma,
- aile düzeninin değişmesi,
- aile içi ilişkilerin etkilenmesi,
- toplumun engelli birey ve ailesine olumsuz bakışı

Psikolojik tepkilerin evreleri: İnkâr- Kabul

1. Evre
İnkâr ve
Şok

2. Evre
Suçluluk ve
Öfke

3. Evre
Pazarlık

4. Evre
Depresyon

5. Evre
Kabullenme

1. Evre: İnkâr ve Şok

- Başlangıçta aile, inançsızlık ve çaresizlik içinde çocuğun engelli olduğunu kabullenmekte zorlanır ve hastalığın gerçekliğini inkâr edebilir.
- Bunun için anne-babalar, uzmandan uzmana dolaşır, çareler arayarak çocuklarının iyi olabileceği umudunu taşırlar.
- Duygular karmaşıktır ve genelde ifade edilmez

1. Evre: İnkâr ve Şok

- Bazı aileler ilk aşamada görülen inkâr ve şok duygusunu kısa bir süre yaşadktan sonra, hemen çocuklarına sağlayabilecekleri eğitim olanaklarını araştırmaya başlayabilirler veya evde yapabilecekleri çalışmaları öğrenmek isteyebilirler.
- Bazı aileler ise uzun bir süre teşhisi kabul etmek istemeyerek çocuklarında herhangi bir problem olmadığını kendilerine söylenmesi umuduyla adını duydukları değişik merkezleri dolaşarak uzun bir zaman geçirebilirler.
- Bu evrede anne-baba yakın çevresi ile etkileşimini genellikle kesmiş durumdadır.

2. Evre: Suçluluk ve Öfke

- Aileler şu ya da bu şekilde çocuğun engeline neden olduklarını ve geçmişteki hataları için cezalandırıldıklarını düşünürler.
- Öfke, ailelerin engelli çocuklarını kabule giden yolda önemli bir engeldir.
- Aile, “Niye biz? Neden bizim başımıza geldi?” sorularını sorup cevap aramaktadır. Bunun yanında olanı adaletsizlik olarak yorumlamaları öfke uyandırmaktadır.
- Öfke duygularını uzmanlara, öğretmenlere, terapistlere yansıtarak onları suçlamayabilirler.

3. Evre: Pazarlık

- Bu dönemde aile, çocuğunun engelli durumunu ortadan kaldırmanın yollarını arar.
- Aile için önemli olan çocuğun normal hale gelmesidir.
- Aile bunu gerçekleştirebileceğini umduğu herkesle pazarlığa girebilir: doktor, uzman, hatta Tanrı olabilir.
- Pazarlık çoğu kez “eğer çocuğumu iyileştirirsen, ben de....” şeklinde aile karşı tarafa söz verir.
- Pazarlık evresi suçluluk ve çaresizlik duygularının bir yansıması olmaktadır.

4. Evre: Depresyon

- Birçok aile engelli bir çocuğa sahip olmaktan dolayı hayal kırıklığı yaşamakta ve çocuğun geleceği hakkında kaygılanmaktadır.
- Bu süreç, “mükemmel çocuk” ile ilgili fantezi ve düşüncelerin, yeni karşılaşılan gerçeklikle yer değiştirdiği ve hayal kırıklığı duygularının farkına varıldığı bir geçiş dönemidir.
- Yani bu evre yaşanması gerekli olan bu tepki, gerçeğin farkına varmaya doğru bir gidişi oluşturur.
- Üzüntü ve çöküntü duygularının kesin bir bitiş zamanı yoktur. Ancak şiddetli ve işlevselliği bozacak nitelikte ve kronikleşme emareleri varsa tedavi edilmelidir.

4. Evre: Depresyon

- Bu dönemde aileler, çevresiyle ilişkilerini minimum düzeye indirir ve normal çocuk özlemi duyarlar.
- Aile, tüm çabalarına rağmen, çocuklarının engel durumunun ortadan kalkmadığını fark etmekte; yoğun bir üzüntü ve keder duygusu içinde kendisini umutsuz hissetmektedir.

5. Evre: Kabul

- Kabullenme sürecinde aileler sosyal bir karşılaştırma yaparak bu durumu yalnız kendilerinin yaşamadığını ayrıca kendilerinden daha zor koşullarda olanların farkına varır. Böylece aileler kabullenmeye doğru önemli bir adım atmış olur.
- Aileler bu duyguları yaşadıkça, kendileri ve çocukları hakkında çok şeyler öğrenirler. Böylece yalnız çocuklarını değil, kendilerinin de zayıf ve kuvvetli taraflarını kabul etmeye başlarlar.

5. Evre: Kabul

- Aile artık farklı özelliğe sahip bir çocuğu olduğunu ve neler yapabileceğinin gerçekçi bir biçimde düşünmeye ve çocuklarıyla daha etkili, verimli bir ilişki düzeyi oluşturmaya çalışır.
- Aileler çocuklarının gelişimi için gerekli rol ve sorumlulukları alır.
- Aile çevresiyle artık daha sağlıklı bir ilişki kurar.

Engelli çocuk- Anne

- Araştırmalarda engelli çocuğun bakımını genelde annelerin üstlendiği, bu annelerde stres, depresyon ve anksiyete düzeyinin daha yüksek olduğu ve bu durumun yaşam kalitesini olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

Annelerdeki önemli stres kaynakları olarak;

- bilgi eksikliği,
- sağlık bakım profesyonellerinden yardım almama,
- uzun süreli bakım,
- tıbbi harcamalar,
- çocuğun davranış sorunları,
- annenin sağlık durumu,
- sosyal destek eksikliği ve sosyal izolasyon olarak belirlenmiştir

Engelli çocuk-Aile

Mevcut çalışmalar, engelli bir çocuğa sahip olmanın;

- ebeveynlerin boşanma olasılığını arttırdığını,
- annesinin ev dışında çalışmadığını,
- babanın çalışma saatlerinde bir azalmaya yol açtığı,
- engelli çocuklu ailelerin engelli olmayan ebeveynlerden daha düşük sosyal katılım oranlarına sahip oldukları,
- engelli çocukların kardeşlerinde akran aktivitelerinin ve bilişsel gelişim puanlarının, kontrollere kıyasla daha düşük olduğu.

Engelli tanısal farklılık ve Aile

*Engelin türü psikolojik etkilenmede etkili

*Psikiyatrik durumların görülme olasılığı da otizmlili bireylerin ebeveynlerinde daha yüksek bildirilmektedir.

*On yedi çalışmanın dahil edildiği bir meta analiz çalışmasında **otizmlili çocukların** ebeveynlerinde Down Sendromu, sebebi bilinmeyen mental retardasyon ve normal gelişen çocukların ebeveynlerine göre daha fazla ruh sağlığı sorunu yaşadığı belirtilmiştir

Engelli Aileleri ve Psikososyal Destek

- Günümüzde engelli çocuğa ve ailesine yönelik verilen hizmetlerde ailenin bir bütün olarak ele alınması yaklaşımı benimsenmektedir.
- Bu anlayışa göre engelli çocukların ailelerine yönelik hizmetleri:
 - bilgi verici yaklaşımlar,
 - psikoterapötik yaklaşımlar,
 - anne baba eğitim programları

Engelli Aileleri ve Psikosoyal Destek

- **Bilgi verici yaklaşımlar:** Özürün türü ve doğası ile ilgili etkenler konusunda anne babanın aydınlatılması,
- **Psikoterapötik yaklaşımlar:** Duygusal güçlüklerle bağılı olarak anne-babanın yaşadıkları çatışmaları anlamalarına ve çözümlemelerine yardımcı,
- **Anne-baba eğitim programları:** Anne-babanın çocuklarıyla iletişimlerinde etkili olmalarını sağlayan teknikleri ve becerileri öğrenmelerini amaçlar.
- Bu üç yaklaşım birbirini tamamlayan bir zincirin halkalarıdır.

Danışmanlık

- Danışma, bu alanda bilgili ve deneyimli bir uzmanla engelli çocuğun anne-babası arasında yer alan, anne-babanın problemlerini çözmek için gerekli tutum ve becerileri geliştirmeleri üzerinde odaklanan bir öğrenme sürecidir.
- Danışmada, anne-babaların çocuklarıyla etkileşime girmelerine, aile içi uyumu sağlayabilmelerine ve bütünüyle fonksiyonel bireyler olmalarına yardım edilir.
- Özürlü çocuğun tüm aile bireyleri üzerinde etkisi vardır, sürece kardeşler de katılmalıdır.

Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Ailelere Verilen Grup Danışmanlığının Etkinliğinin Değerlendirilmesi

- Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin, özellikle birinci derecede bakımı ile ilgilenenlerin sorun alanlarının belirlenmesinin ve onların desteklenmesinin önemli olduğu anlaşılmaktadır.
- Mevcut araştırma kapsamında ebeveynlerle yapılan 6 oturumluk grup danışmanlığı
- Ebeveynlerin problem çözme, aile içi iletişim, sosyal desteklerin farkına varma, sosyal destek bulma, sosyal destekleri kullanma konusunda becerilerinin artmış olduğu, anksiyete ve depresyon belirtilerinde azalma olduğu

Almanya Örneği: mülakat

- Engelliler: ortaokul seviyesine kadar zihinsel engelli (hayatı öğrenme okulu) okullulara gidiyor. Bazıları, down send. gibi kaynaştırmaya gönderiliyor. Başlarında görevli pedagoğ.
- Ortaokuldan sonra 3 yıl meslek eğitimi, çıraklık: yemek, mutfak, kuru temizleme, ambalaj eğitimi. 6 aylık rotasyon. Hangisinde verimli ise ona yönlendiriliyor. Firmalar bunlara iş veriyor. Maaş düşük. 2 vardiyalı. İş yerinde aynı zamanda yemekhane, sosyal tesisler var. Devlet zorunlu kılıyor ve aileye bunun karşılığında yardım ediyor. Atölyedeki görevliler aile nasıl davranıyor kısmını inceliyor. Aile yaşamıyorsa vekaletini devlet alabiliyor. Bu atölyeden emekli olabiliyor.
- Özel bir servis alıyor. (Kırmızı servis) Tüm ülkede bu işi yapan aynı firma.
- Engelli ailelerin işi: 7:30-15:00
- Okuldaki öğretmenler çocuğun ailesi ile aylık görüşme yapıyor
- Haftada 3-8 saat görevli uzman çocukla vakit geçiriyor. Ücreti devlet karşılıyor
- Tiyatro, sinema, sirk vb. aktiviteler bedava. Ulaşım ücretleri bedava yada indirimli.
- Aile ilgisini ve iş veren şirketi devlet sürekli kontrol ediyor

Kendi Pratiğimiz

- Aile ve Gençlik Araştırma Merkezi: bireysel ve grup danışmanlığı
- Engelli ailelerine yönelik psikoeğitim toplantıları
- SOBE merkezinde ailelerin de belli aralıklarla görülmesi ve psikometrik ölçeklerle incelenmesi.
- Yüksek lisans programları

OTİZİMLİ BİREYLERİN AİLELERİ İLE BULUŞMA
TANI ALMA SÜRECİNDE EĞİTİME YAŞANANLAR VE BAŞ ETME STRATEJİLERİ

Moderatör
Prof. Dr. Mehmet AK

Tanı Alma Sürecinde Ailenin Yaşadıkları Duygusal Dalgalanmalar ve Baş Etme Stratejileri
Prof. Dr. Şahin KESİCİ

Ailelerin Akıldaki Sorular ve Uzman Cevapları
Doç. Dr. Ömer Faruk AKÇA
Dr. Öğr. Üyesi S. Barbaros YALÇIN

4 Mayıs Cuma 2018 | Saat: 14.30-16.00 | SOBE VAKFI

Farid Farjad Karşık 12 Parça - YouTube

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Üniversite Anasayfa English

Aile ve Gençlik Uygulama ve Araştırma Merkezi

Anasayfa Yönetim Yönetmelik Personel Etkinlikler Hizmetlerimiz Basında AGUM Protokoller İletişim Randevu Alma

Duyurular

> Aile ve Gençlik Uygulama ve Araştırma Merkezimizden Randevu Almak İçin...
>> Duyuru Arşivi <<

Haberler

> Ülkemizde Okuyan Ganaklı Gençler Konya'da Buluştu
>> Haber Arşivi <<

Etkinlikler

< 2018 Mayıs >

Danışma Kurulu

Adı Soyadı	Birimler
Yrd. Doç. Dr. S. Barbaros YALÇIN	Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi (Merkez Müdürü)
Prof. Dr. Nazmi ZENGİN	Meram Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Ruhsen KUTLU	Meram Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Şahin KESİCİ	Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi
Prof. Dr. Hayri ERTEN	İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Adem AYDIN	Meram Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Mehmet AK	Meram Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Nuran KÖYÜNCÜ	Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi
Doç. Dr. Ömer Faruk AKÇA	Meram Tıp Fakültesi
Doç. Dr. Murat YEŞİL	Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Kübra KÜÇÜKŞEN	Sağlık Bilimleri Fakültesi
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğü Temsilcisi	
Gençlik ve Spor Bakanlığı İl Müdürlüğü Temsilcisi	

Öneriler

- Baştan itibaren iş birliği: Acil durum refleksi gösterilmeli
- Aile bireylerinin tümüne yönelik: anne, baba ve kardeş
- Basamaklandırılmış yaklaşım
- Boylamsal olmalı
- Kültürel süzgeçten geçirilmiş modeller belirlenip uygulamalı.
- Değişim ve etkinlik ölçülebilmeli
- Devlet ve özel sektör iş birliği ama devlet eliyle bilimsel denetleme olmalı.
- Ulusal bir koordinasyon sistemi aracılığıyla hizmet verilmeli.

Öneriler

- Engelli ailelerinin nasıl etkilendiğine dair bilimsel araştırmalar yapılmalı
- Engelli bir bireyin doğumundan yetişkinliğe kadar süreçte (ömür boyu) ihtiyaçları ve ailenin bu süreçte neler yapabileceği ve destek unsurları **her engele göre özel** olarak tanımlanmalı
- Engelli ailelerinin süreci nasıl yöneteceklerine yönelik bilgilendirme araçları çeşitlendirilmeli: Broşür, kamu spotu, internet, TV, mesaj vb.

Öneriler

- Ailelere bu hizmeti götürececek farklı meslek gruplarından (psikiyatrist, özel eğitim uzmanı, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişim uzmanı, vb.) uzmanların yer alması
 - Oluşturulacak bu ekibin, ailelere daha bütüncül, yeterli ve ulaşılabilir
 - danışmanlık,
 - rehberlik,
 - terapi,
 - havale etme,
 - arabuluculuk ve kaynak sağlama
- hizmetlerini sunulabilmeli.

TEŞEKKÜRLER

